

Günlüğümden

Bu ayki Günlüğümden sayfalarında, Prof. Dr. Nadir Paksoy'un Organon İlaçları AŞ tarafından yayınlanan; "doğa-çevre-insan" üçlüsüne ait görsel malzemelerle zenginleştirilmiş "Gezgin Bir Hekimin Dünyası" adlı kitabından "Büyülü Otobüsün Peşinden" adlı bölüme yer veriyoruz.

Kasım'da, tanrıların bulunduğu kentte, Katmandu Vadisi'ndeyim. Musonlar dinmiş, atmosfer temizlenmiş, gökyüzü masmavi. Her adımda bir başka tanrı, her köşede bir başka tapınak, her sokakta bir başka dinle yüzyüzeyim.

Gençliğimin ilkyazının içimi ürperten ulaşılmaz bir düş beldesiydi Katmandu. Ortaçağ masallarında Kaf Dağı'nın ardı, kahramanlarından nasıl efsunlu çağrışımlar uyandırmışsa, Himalayalar'ın kucağındaki bu kent de beni, öylesine hummalı hayallere mahmuzlardı...

Yetmişli yılların gündeğümünde, Sultanahmet Meydanı'nı sıklıkla mekan tutan 'acayip' bir otobüsle aramda tuhaf bir duygusal bağ oluşmuştu. Aslında tek taraflı bir ilişkiydi bu. 'Büyülü Otobüs'ün ne benim varlığımdan ne de kendisinin bende uyandırdığı girdaplardan haberi vardı.

Düşte Başlayan Gerçeğe İlk Adım

Platonik aşkla tutulmuş liseli delikanlının, yavuklusunu perde aralığından görebilme umuduyla her akşamüstü evinin penceresinin altından geçtiği gibi, ben de bu otobüse rastlayabilme umuduyla çoğu kez eve dönüş yolumu bilerek Sultanahmet'ten geçirirdim. Gözbebeklerim, otobüsün binbir renk ve desenlerle bezenmiş gövdesinin önünde asılı duran sihirli bir sözcüğe odaklanır ve bu sözcük çevresinde sınırsız hayallere dalıp giderdim: Katmandu!

Otobüsün etrafında huşu ile birkaç kez dolanır, ardından ruhumu, açık unutulmuş önkapıdan içeri salar, yüreğimi sürücü koltuğu yanındaki yayları çıkmış, döşemesi eprimiş boş yan koltuğa bırakırdım. Otobüs beni kendine çeker, alır önünde yazan son durağa doğru, dalga dalga tılsımlı yolculuklara sürüklerdi.

Katmandu yetmişli yılların gündeğümünde benim için arayışla-kaçışla, mutlulukla-isyanla ve serüvenle, kısacası 'yaşamakla' eş anlamlıydı. 'Çiçek çocuğu' değildim ama, Katmandu bana, Kaf Dağı'nın ardındaki huzurlu masal ülkesi gibi gelirdi...

1973 yılı yazıydı. Düşlerim artık beni tatmin etmez olmuş, hayallerim tutkuya dönüşmüştü. Tıkandığımı ve bunaldığımı hissediyordum. Katmandu'ya, Nepal'e 'gerçek' bir yolculuk kaçınılmaz görünüyordu. Daha fazla dayanamayıp, cebimde kıt kanaat edinebildiğim sadece 105 dolar -o yıllarda 1 dolar 12 TL idi- sırtımda küçük çanta, Sultanahmet otobüs durağının karşısında 'dış yolcuları'nın uğrak yeri Pudding Shop'tan içeriye girdim.

O akşam Tahran'a doğru yola çıkan eski model mavi bir Mercedes'in benzin giderlerine ortak dördüncü yolcusuydum. Yolda Afganistan'ın büyüüne kapılıp fazla zaman harcadığımdan ve Pakistan'da para iyice azalmaya yüz tuttuğundan, Pakistan-Hindistan sınırından geri dönmek zorunda kaldım. Katmandu'ya çok yaklaşmış, ama elimi değdirememiştim.

Pasifik Üzerinden Katmandu'ya

Katmandu gizemi içimde hep kaldı, hiç kaybolmadı. Vuslat ilk girişimimden on iki yıl sonra gerçekleşti. Pasifik dönüşünde, Hint Yarımadası'nın güney ucundan tren, kara, havayolu karışımı şiir gibi bir yolculuğun sonunda 'ilk gençlik aşkıma' ulaştım.

Ve işte Katmandu'dayım artık! Düşlerimi gerçeğe çevirmenin doyumsuz tadını yaşıyorum. Aylardan Kasım. Katmandu'yu ziyaret etmek için en uygun mevsim, ekim-nisan arasındır. Musonlar dinmiş, atmosfer temizlenmiştir. Gökyüzü parlak ve şeffaf; hava ne sıcak ne soğuktur.

Havaalanından kente giden bir belediye otobüsüne bindim. Tıklım tıklımdı. Onlarca Nepalli yüz umursamaz bakışlarla sırt çantalı bir şaşkınlık izliyordu. Kent merkezi sayılabilecek bir yerde, Merkez Postane yakınlarında otobüsten indim. Sahibinin istediği ücretin

yarısına anlaşarak bir çekçeğe kurulup, Thamel bölgesine doğru süzıldüm. Thamel, Katmandu'nun Batılı gezginlere hizmet sunan bir yöresi.

Çekçek birbiri ardı sıra tapınakları, ara sokakları, çarşı pazarları geçtikçe küçük dilimi yutacak gibi oluyorum. Marco Polo'nun masal şehri burası mı? Gerçekte miyim, yoksa rüyada mı!...

Durbar Meydanı'nın İlahi Sırrı

Kente varıp gönlüme ve de bütçeme göre bir otele yerleştikten sonra, ilk işim, Durbar Meydanı'na gitmek oldu. Meydanı çevreleyen onlarca tapınaktan birinin basamaklarına oturdum; yüzümü Hanuman Doka'ya, Eski Kraliyet Sarayı'na döndüm. Ruhumu ve benliğimi ortamın çarpıcı gizemine teslim ettim.

Hiçbir şey düşünmeden, hiçbir şeyi irdelemeden, sorgulamadan; yüz yıllık bir vakarla meydanı süzen tapınak ejderhalarına, kentin tam göbeğinde piriç harmanlayan kadınlara, tezgahlarını yerlere sermiş binbir çeşit, renk ve nesne cümbüşü sunan satıcılara kilitledim gözlerimi sadece... Böylesine ulvi bir mekanın, bedenimin en ıssız gözeneklerine değin sızmasına çalışıyorum. Yaşamda belki, ancak bir kez yakalanabilecek değerli bir an bu...

Katmandu'dayım; tanrıların buluştuğu kentte... Her adımda bir başka tanrı, her köşede bir başka tapınak ve her sokakta bir başka dinle yüzyüze geliyorum.

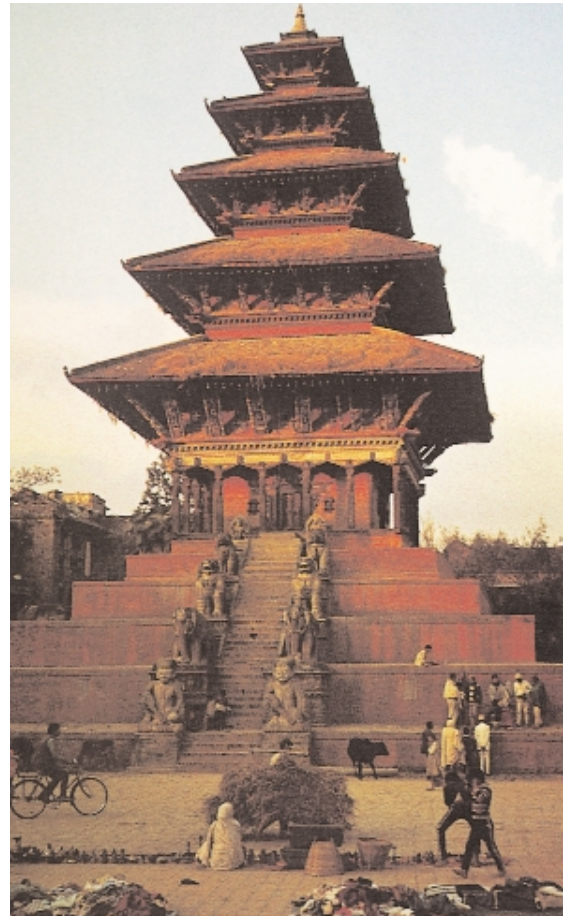
Durbar Meydanı'nın, beni kaçınılmazcasına sürüklediği Marco Polo düşlerinden sıyrılarak, Janeta Tapınağı'na doğru yöneldim. Tapınak kirişlerini süsleyen sevişen çiftleri betimleyen kabartmalar, içime ansızın bardaktan boşanırcasına yakıcı bir sıcaklık üfledi. Çareyi tapınaktan uzaklaşmakta buldum.

Uzaklaşırken de, bir çift gözün canavarca bakışlarına yakalandım. Meydanı kem niyetlilerden koruyan Kalbhairap'tı bu. Kalbhairap, 'Siyah Bharirap' demektir. Üç ana Hindu tanrısından biri olan ve üretkenliği temsil eden Shiva'nın korkutucu halini simgeler. Kalbhairap'ın bana bir zararı dokunmadı. Ardından, Bodhnath ve Swayambhu tapınaklarına uzandım. Her biri farklı biçemdeki bu iki tapınağın kubbesinden Buda, delici mavi gözleri ve yaşamı sorgulayan soru işaretli burnu ile tüm Katmandu Vadisi'ni gözlüyor, koruyor ve kolluyordu.

Tanrılar Vadisi Katmandu

Buda'ya veda edip Hinduizm'e doğru ilahi adımlar attım. Bagmati Irmağı kenarındaki Paşupat Tapınağı'na ulaştım. Tapınak, Hindular için ülkedeki en kutsal tapınaklardan biriydi ama, bana kapalıydı. İrmak kenarında yıkananları, dua edenleri izledim. Oradan Daksinkali Köyü'ne uzandım. Hint mitolojisinin vahşi, kana susamış tanrıçası Kali adına yapılmış tapınakta, Hindular Kali'yi hoşnut etmek için keçi, ördek, horoz kurban ediyorlardı. Ortalık kan gölünden farksızdı. Yüreğim daha fazla kaldırmadı, koşar adımlarla kente geri döndüm.

Vadide Katmandu ile birlikte sacayak oluşturan diğer önemli yerleşim birimleri Patan, Kirtipur, Baktapur kasabalarına uzandım. Her yeri pıtrak misali, 'Padoga' denilen, Nepal'e özgü çokkatlı tapınaklar sarmıştı. Piriç harmanı mevsimiydi. Tüm meydanlar, sokaklar, köprüler piriç harmanlayanlarla doluydu. İnsanlar kapı önlerindeki kazanlarda, köşebaşlarındaki çeşmelerde bulaşık, çamaşır yıkıyor ya da kendileri yıkanıyordu peştemallara sarılı olarak.

Baktapur'dan sonra Everest'i uzaktan siluet şeklinde bile olsa görebilme dürtüsüyle, vadinin kıyısındaki Dhulikel Köyü'ne vardım. Şansıma, bulutsuz bir sabahı. Everest uzaktan hayal meyal seçilmekteydi. Yerel adı Sagarmatha'dır Everest'in. Sanskritçe,

"yeryüzünün tanrıçası" anlamına geliyormuş. "Everest" ise, bu görkemli doğa ürününün, yeryüzünün en yüksek dağı olduğunu hesaplayan İngiliz haritacının adına izafeten konmuş.

Dhulikel'den piriç tarlaları arasında saatlerce yürüyerek Panauti Köyü'ne ulaştım. Oradan da tekrar ver elini Katmandu. Yorulmuş ve susamışım. Nepal'in yerel aşevlerinde bulunan tek yemek 'dal' (acılı mercimek lapası), damak tadımı zorladığından, Thamel'de Batılı çörekler bulunduran bir çayhaneye yöneldim.

Ziyaretimin üstünden koca bir on beş yıl geçti. Ama eminim ki, hemen hiç değişmeden duruyordur bu ilahi kent. Yerküre ile düşleriniz uzun menzilli ise, çağın kaçınılmaz hasarına uğramadan, doğal dokusu zedelenmeden Katmandu düşlerinizi ilk fırsatta gerçeğe çevirin. "Nameste/Merhaba" deyin tanrılara...

Okuduklarımızdan

SAĞLIKTA
ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ
ve
ANALİZ YÖNTEMLERİ
Gazanfer Aksakoğlu

Özde C. E. Y. Yayıncılık

SAĞLIKTA ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ VE ANALİZ YÖNTEMLERİ

Gazanfer Aksakoğlu, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayın Komisyonu Yayını, 417 sayfa, İzmir, 2001
İletişim: gazanfer.aksakoglu@deu.edu.tr

Kitapta bilimsel araştırma bir bütün olarak, konu seçiminden rapor yazımına kadar tüm aşamaları ile ele alınmış. Bilimsel yöntemin ve sağlıkta bilimselliğin gelişim aşamaları akıcı bir dille anlatılmış. Araştırma yapmanın temel ilkeleri ayrıntılı olarak irdelendikten sonra nedensellik kavramı üzerinde durulmuş ve birliktelik kavramından ayrımı yapılarak "nedensel ilişki"nin özellikleri irdelenmiş. Kitapta sağlıkta araştırma planlanmasına ayrı bir bölüm ayrılmış. Bu bölümde araştırmanın planlanması bir sistematik içinde ele alınarak her bir başlık ayrıntılı biçimde aktarılmış.

İstatistik analizler bölümünde veri analizi ile ilgili temel kavramlar ve "p" kavramı irdelendikten sonra verinin değerlendirilmesinde kullanılacak istatistik yöntemin seçiminin temel mantığı ve izlenecek yol pratik olarak sunulmuş. Kullanılacak istatistik yöntemin elle hesaplanmaları ve formüller örneklerle verilmiş. Aynı zamanda bütün istatistik analizler için, son yıllarda sağlıkta giderek daha sık kullanılmaya başlayan SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket istatistik programı uygulamaları, okuyucunun işlem sırasını kolaylıkla izleyebileceği şekilde bilgisayar görüntüleri kullanılarak adım adım sunulmuş. SPSS'e göre daha pratik olan ve temel istatistik analizlerin kolay, anlaşılır ve hızlı uygulanabildiği EpiInfo paket istatistik programında bulunan Statcalc ile hesaplamalar da kitapta ayrıntılı olarak ve yine ekran görüntüleri ile özetlenmiş. İşlemlerin elle yapılarının gösterilmiş olması ve tüm analizlerde en az bir örnek verilmesi araştırmacıların hesaplamalar sırasında hata yapma olasılığını azaltmış.

Tabloların hazırlanması ve grafik çiziminin temel ilkeleri özetlendikten sonra SPSS'te elde edilen tablo ve grafiklerin kullanımı ve sunuma uygun hale getirilmesi özetlenmiş. Araştırmanın yazılı hale getirilmesinde gerek teknik gerekse içerik bakımından dikkat edilmesi gereken konular ayrıntılı ele alınmış. Raporun yer alması gereken başlıklar örneklerle açıklanmış. Özellikle tez yazacak olan araştırmacılara bu bölümde pratik bilgiler sunulmuş. Sağlık alanında yapılan araştırmalarda sık kullanılan terimler ve İngilizce eşdeğerleri kitabın sonuna eklenmiş.

Kitap sağlık alanında çalışan araştırmacılara yol göstereceği gibi; sağlıkta bilimsel araştırmalar konusunda kuramsal tartışmalara da zemin oluşturabilecek temel bir başvuru kitabı olma özelliğinde.